

Варіантологічний аспект розділового запитання.

Розділові запитання є складними двотактними конструкціями (де сегментована частина додається до розповідного, наказового чи окличного речення) з різною полярністю. Ці конструкції знаходилися в центрі уваги багатьох лінгвістів, наприклад Г. Б. Ківівяли, В. В. Михайленко, Л. М. Рочікашвілі, І. С. Шевченко та інших. Однак відсутні новітні праці з прагматики, семантики та функцій розділового запитання у структурі американського та британського дискурсу, що робить наше дослідження актуальним для функціональної лінгвістики.

В. В. Михайленко вважає, що структурно-граматична побудова запитання, як правило, визначається комунікативною інтенцією мовця. Але з точки зору складу, розділові запитання вирізняють дві частини: головний компонент та сегментовану частину. Саме сегментована частина несе у собі комунікативну функцію розділового запитання [3, 725-731]. Однак ця функція реалізовуватиметься тільки тоді, коли сегментована частина буде знаходитися у внутрішньому співвідношенні з головним компонентом. Відповідно, зміст таких запитань можна “прочитати” тільки проаналізувавши конструкцію загалом, а не її частини зокрема, наприклад:

a) *Gave you a taste for publicity, didn't I?* [4; 60].

Приклад (а) без сегментованої частини, *Gave you a taste for publicity* втрачає свою експресивність. Аналіз конструкції *didn't I* поза контекстом призводить до втрати змісту. Отже розділові запитання слід розглядати, як одну цілісну сутність, а не окремі речення [1; 329-333].

Метою нашого дослідження є зіставний аналіз функціонування розділового запитання в британському та американському авторських дискурсах. Об'єкт дослідження – розділове питання в системі англійської мови та британському й американському дискурсах представлений 55 одиницями, що використовуються в авторському дискурсі британської письменниці Джоан Роулінг довжиною 86 974 слововживання та 21 одиницею, використаною у творах американських письменниць Кейт Чопін, Джун Джордан, Керіл Черчїл та Тоні Моррісон довжиною 89 365 словоформ. Ми обрали твори цих письменниць, за кількісним показником - співвідношення слів та знаків у них практично ідентичне і написані вони у ХХ столітті. В роботі використані кількісний та контрастивний методи дослідження. Кількісний метод використовувався при підрахунку частоти використання запитань загалом та розділових запитань зокрема в авторських дискурсах. Кількісний аналіз розділових запитань, засвідчив що в дискурсі Джоан Роулінг використано майже втричі більше розділових запитань (55), ніж в американському дискурсі (21). Можна зробити висновок, що невисока частота використання розділових речень притаманна американському дискурсу. Джун Джордан не використовувала цей тип запитання, пор.: Керіл Черчїл – 8, Кейт Чопін – 8, Тоні Моррісон – 5. Це свідчить про використання цими письменницями інших засобів передачі запитання. Хоча для американського дискурсу використання розділових запитань не є характерним, у ньому, в значній кількості, зареєстровані інші типи запитання, а саме загальне, спеціальне, альтернативне та питання до підмета. У сумі вони складають – 553 одиниці, пор.: у Джоан Роулінг кількість запитань дорівнює – 703 одиниці.

Таблиця №1

Кількісне співвідношення питальних речень в британських та американських авторських дискурсах

Типи питання	Кількісне співвідношення				
	Британський дискурс		Американський дискурс		
	Джоан Роулінг	Джордан	Черчїл	Чопін	Моррісон
Загальне	319	17	107	123	38
Спеціальне	296	15	93	95	30

Розділове	55	-	8	8	5
Альтернативне	2	1	5	4	1
До підмета	31	1	1	1	-
Разом	703	34	214	231	74

Дані Таблиці №1 відображають незначну кількість розділових запитань використаних американськими авторами у порівнянні з іншими типами питальних речень. У відсотковому відношенні дані Таблиці №1 відображаються наступним чином: у британському дискурсі розділові запитання складають – 8% від загальної кількості запитань, а в американському – 3.5%, що свідчить про незначне використання розділових запитань у дискурсах.

Провідною характеристикою розділових запитань є їх полярність. На нашу думку, полярність – це якісне співвідношення головного компонента розділового запитання та його сегментованої частини, що відбувається у рамках ствердження чи заперечення. Розділове запитання поєднує в собі характеристики розповідного, питального та окличного речення, що відображається в його будові. Ми вважаємо, що цей факт сприяє розширенню змістових та інтонаційних функцій питального сегмента зокрема та створенню певної атмосфери в дискурсі загалом [1; 329-333].

Таблиця №2 подає співвідношення типів полярності в американському та британському дискурсах.

Таблиця №2

Полярність сегментованих запитань в британському та американському авторських дискурсах

Тип полярності розділового запитання		Британський дискурс	Американський дискурс			
		Джоан Роулінг	Джун Джордан	Керіл Черчил	Кейт Чопін	Тоні Моррісон
Зворотна полярність	+/-	33	0	4	2	-
	-/+	17	0	3	2	2
Постійна полярність	+/+	4	0	1	4	3
	-/-	1	0	-	-	-
Разом		55	0	8	8	5

У британському дискурсі Джоан Роулінг налічується 55 розділових запитань, з яких 50 мають зворотну полярність, 5 – постійну. Американський дискурс налічує 21 розділове запитання, 13 з яких вживаються зі зворотною полярністю, а 8 – з постійною. Таке співвідношення свідчить про те, що Джоан Роулінг використовує традиційну полярність розділового запитання. Тобто, згідно з Longman English Grammar «постійна позитивна полярність використовується рідше ніж, два інші типи розділового питання (зі зворотною полярністю). А постійна негативна полярність, є граматично можливою формою, однак використовується надзвичайно рідко» див.: Longman English Grammar [2; 257].

Напр...: a) *Dudley gets enough, don't you, son?* [4; 1]

б) *He hasn't got a brother, has he?* [4; 11]

в) *That Lockhart's something, isn't he?* [4; 62]

г) *Well, they're not - they're not very - dangerous, are they?* [4; 67]

В американському дискурсі поширене використання розділових запитань, де і головний компонент, і сегментована частина мають однакову полярність: постійну позитивну чи постійну негативну. Такі розділові речення вважаються нетрадиційними. 40% прикладів від загальної кількості мають постійну позитивну полярність, напр...:

a) *You will wait for me, Robert?* [5; 773]

б) *You are married too, right?* [5; 1231]

в) *Call me, okay?* [5; 1233]

г) *Oh, is he?* [5; 1231]

У більшості випадків постійна позитивна полярність вживається в наказових та окличних реченнях. За допомогою такого типу розділових запитань автори, по-перше, передають прагнення отримати позитивну відповідь на свою репліку, приклади (а), (б) та (в), а також виражають здивування, приклад (г).

Аналіз будови вищевказаних прикладів, дає нам право стверджувати, що позитивна полярність в американському дискурсі використовується в так званих неповних або неklasичних конструкціях. У головній частині таких конструкцій предикат, підмет (іменник/займенник) та заперечна частка *not* може бути опущений. У неklasичній структурі також використовуються сталі вирази або вигуки типу: “*um*”, “*er*”, “*ah*”. У прикладі (г) головна частина розділового запитання представлена тільки вигуком. У прикладі (а) сегментована частка представлена звертанням. Обидва приклади є неповними, оскільки як в першому, так і в другому випадку опущена одна з головних частин запитання. Такі конструкції використовуються в неофіційному стилі мовлення, чим і характеризується американський дискурс [1; 329-333].

Ми вважаємо, що наступною характерною рисою американського дискурсу є використання іншомовних слів при утворенні розділового запитання, що неприйнятне для британського дискурсу Джоан Роулінг, напр.:

а) *Elle s'y connait, elle a de la force, oui?* [3; 703] – *But it isn't bad. She has aptitude, yes?* [3; 703]

б) *It has been a pleasant summer, hasn't it, Mademoiselle?* [3; 730]

Отже, різниця між американським та британським авторськими дискурсами полягає перш за все у частоті використання запитань. При наявності більшої кількості словоформ – 89 365, американському дискурсу притаманна менша кількість питальних речень – 553. У британському дискурсі зареєстроване таке співвідношення – 86 974 словоформ та 703 питальних речень. По друге, у виборі способів творення розділових запитань британський дискурс більш консервативний, ніж американський. Так, Джоан Роулінг використовує більш традиційні, класичні конструкції зі зворотною полярністю, водночас відкидаючи неklasичні способи постановки розділових запитань. Оскільки саме використання традиційних конструкцій в дискурсі сприяє передачі впевненості мовця і прогнозування відповідей адресата.

Американський дискурс характеризується використанням нетрадиційних типів полярності розділових питань загалом, та звертань і вигуків у ролі сегментованих частин зокрема. Це свідчить про відхід американських письменників від класичної схеми утворення розділового запитання – використання предиката, підмета (іменник/займенник) та заперечної частки *not*. Такі типи полярності використовуються для передачі специфічного становища героїв та вираження їхніх почуттів, наприклад гніву, розчарування, здивування, задоволення тощо.

Проведення подальшого дослідження необхідне для опису семантичних та прагматичних подібностей та розбіжностей американського та британського дискурсів.

Список використаних джерел

1. Михайленко В. В., Ковбаско Ю. Г. Структурні кореляції у сегментованому запитанні // “Пріоритети германського й романського мовознавства” Волинській державний університет імені Лесі Українки. - Луцьк, Науковий вісник, 2007. – С. 329-333.
2. Alexander L. G. Longman English Grammar. – Edinburgh Gate: Longman, 2006. – 374p.
3. Mykhailenko V.V. Functional Semantics of Tags in Discourse// Messages, Sages, and Ages. – Suceava: Editura Universitii Suceava, 2006. – Pp. 725-731.
4. Rowling J. K. Harry Potter and the Chamber of Secrets. – www.aldebaran.ru
5. The Longman Anthology of Women's Literature. – US: Longman, 2001. – 1465p.